

2023-09-01
Status: GRANSKNINGSVERSION

JOKKMOKKS KOMMUN
JÁHKMÁHKE KOMMUVNNA
JÁHKMÁHKI SUOHKAN

VA-plan

Jokkmokks kommun

Vatten & Miljökonsulterna i Norr AB
Adress: Aurorum 2, 977 75 Luleå

vmkonsulterna.se

VA-plan

Beställare

Jokkmokks kommun
Erik Fagerström

Konsult

Vatten & Miljökonsulterna i Norr AB
Aurorum 2
977 75 Luleå

Telefon: 076-147 70 03
E-post: anna.maki@vmkonsulterna.se
Hemsida: www.vmkonsulterna.se

Uppdragsledare: Anna Mäki
Handläggare: Maria Granberg/Per Rendahl
Granskare: Anna Mäki

LOVA är medfinansier till genomförandet av detta projekt och LOVA-medel har sökts hos länsstyrelsen.

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Omfattning och avgränsning	4
2	Plan för allmän VA-försörjning	5
2.1	Dricksvatten	5
2.2	Avlopp	5
2.3	Ledningsnät	5
2.4	Dagvatten	5
2.5	Kostnader	5
3	Plan för enskild VA-försörjning	6
4	Genomförande, uppföljning och revidering	7
5	Konsekvenser av planens genomförande	7
5.1	Miljömässiga	7
5.2	Ekonomiska	7
5.3	Sociala	8

Bilaga 1 Sammanställning av åtgärder

1 Inledning

En strategisk VA-plan upprättas i syfte att uppnå en långsiktig och hållbar VA-försörjning för hela kommunen, avseende dricksvatten, spillvatten och dagvatten. VA-planen ger en heltäckande bild över VA-frågorna och underlättar därmed det dagliga VA-arbetet avseende planering, prioritering och budgetering. I vattenmyndighetens åtgärdsprogram specificeras, genom åtgärd 7, att kommuner ska utveckla VA-planer för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås. Genom att uppnå miljö kvalitetsnormen för vatten nås målsättningen i EU:s vattendirektiv om god status i kommunens naturliga vatten. VA-planen syftar därmed även till att nå målsättningen i EU:s vattendirektiv.

Arbetsprocessen för den kommunala VA-planeringen delas in i tre steg (Figur 1). I det första steget beskrivs omvärldsfaktorer, förutsättningar, nuläge och vilka behov som föreligger inom kommunen i en VA-översikt. I nästa steg tas en VA-policy fram utifrån den behovsanalys som upprättats inom VA-översikten. I VA-policyn fastställs strategiska vägval för hantering av olika frågor och prioriteringsgrunder. I det sista steget utarbetas den kommunala VA-planen utifrån VA-översikten och VA-policyn. Planen omfattar såväl den allmänna anläggningen som VA-försörjningen utanför verksamhetsområdet. VA-planen utgör kommunens handlingsplan. Det är, bland annat därför, viktigt att VA-planeringen samordnas mellan olika berörda delar av en kommun.

VA-planen är en produkt av dagens förutsättningar och kommer därmed att behöva uppdateras efterhand som kommunen utvecklas och förutsättningarna förändras. En revidering av VA-policyn och VA-planen sker lämpligen vart fjärde år i samband med ny mandatperiod.

Figur 1. Arbetsprocess för kommunal VA-planering. Ifylld box markerar vilket steg i processen som behandlas i detta dokument.

1.1 Omfattning och avgränsning

En VA-plan för Jokkmokks kommun har tagits fram av Vatten & Miljökonsulterna i samarbete med samhälls- och infrastrukturfunktionen samt miljö- och byggkontoret på Jokkmokks kommun. Arbetet med VA-planeringen har utgått ifrån den metodik som finns beskriven i Havs- och Vattenmyndighetens rapport 2014:1 "Vägledning för kommunal VA-planering". Arbetsgruppen på Jokkmokks kommun har utgjorts av representanter från berörda kommunala enheter. Beslut om antagande av VA-planen ska behandlas av kommunfullmäktige.

VA-planen för Jokkmokk bygger på det kunskapsunderlag som tagits fram i VA-översikten (daterad 2023-09-01) och utgör ett planeringsunderlag för kommande investeringsbudgetar. Planen utgör en handlingsplan för VA-försörjningen inom kommunen de kommande fem åren, 2023-2027. I planen specificeras nödvändiga åtgärder inom den allmänna VA-försörjningen, en prioriteringsordning samt en grov tidplan och kostnadsbedömning för respektive åtgärd.

2 Plan för allmän VA-försörjning

I planen för allmän VA-försörjning redovisas de åtgärder som planeras genomföras åren 2023-2027. Samtliga identifierade behov av åtgärder är framtagna under arbetet med VA-översikten. I denna VA-plan har dessa åtgärder tidsatts och översiktligt kostnadsbedömts. En sammanställning av samtliga föreslagna åtgärder sorterade utifrån år för genomförande hittas i bilaga 1. I bilagan finns även åtgärder kopplade till behov identifierade i VA-översikten som prioriterats ned till nästa kommande femårsperiod, åren 2028-2032.

De kriterier som har använts som grund för prioritering av åtgärder är i huvudsak

- Konsekvenser om en åtgärd inte utförs, t.ex. hur många människor drabbas eller hur allvarlig blir störningen
- Gällande lagkrav och förelägganden från myndigheter
- Om åtgärder finns med i Vattenförvaltningens åtgärdsprogram
- Om åtgärd kan ge kostnadsbesparande effekter

De planerade åtgärderna är preliminära och kan komma att förändras och förskjutas p.g.a. oväntade händelser, krav från myndigheter m.m.

2.1 Dricksvatten

De enskilt mest omfattande åtgärderna avseende vattenförsörjningen är förbättring av beredningsprocessen i Tjalmejaur vattenverk (2024) samt utökning av kapacitet för vattentäkt och vattenverk i Kåbdalis (2025).

Se även bilaga 1 för samtliga planerade åtgärder inklusive översiktlig kostnadsbedömning.

2.2 Avlopp

De enskilt mest omfattande åtgärderna för den kommande femårsperioden avseende avlopp är att bygga ett nytt avloppsreningsverk i Kvikkjokk (2025) samt bygga ut slamavskiljare i Kåbdalis (2027).

Se även bilaga 1 för samtliga planerade åtgärder inklusive översiktlig kostnadsbedömning.

2.3 Ledningsnät

Det största behovet av åtgärder inom VA för Jokkmokks kommun den kommande femårsperioden finns för ledningsnätet. De mest omfattande åtgärderna är byte av ledningar för att klara exploateringen i Kåbdalis, inventering och åtgärder för att minska inläckage av tillskottsvatten i Vuollerim, Porjus och Jokkmokk, samt byte av VA-ledningar på flertalet sträckor i Jokkmokk tätort.

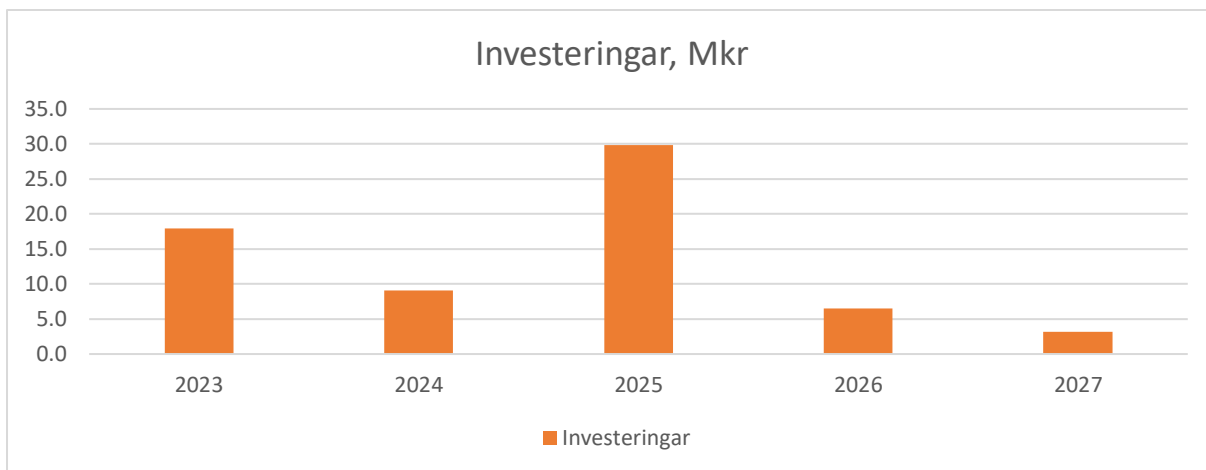
Se även bilaga 1 för samtliga planerade åtgärder inklusive översiktlig kostnadsbedömning.

2.4 Dagvatten

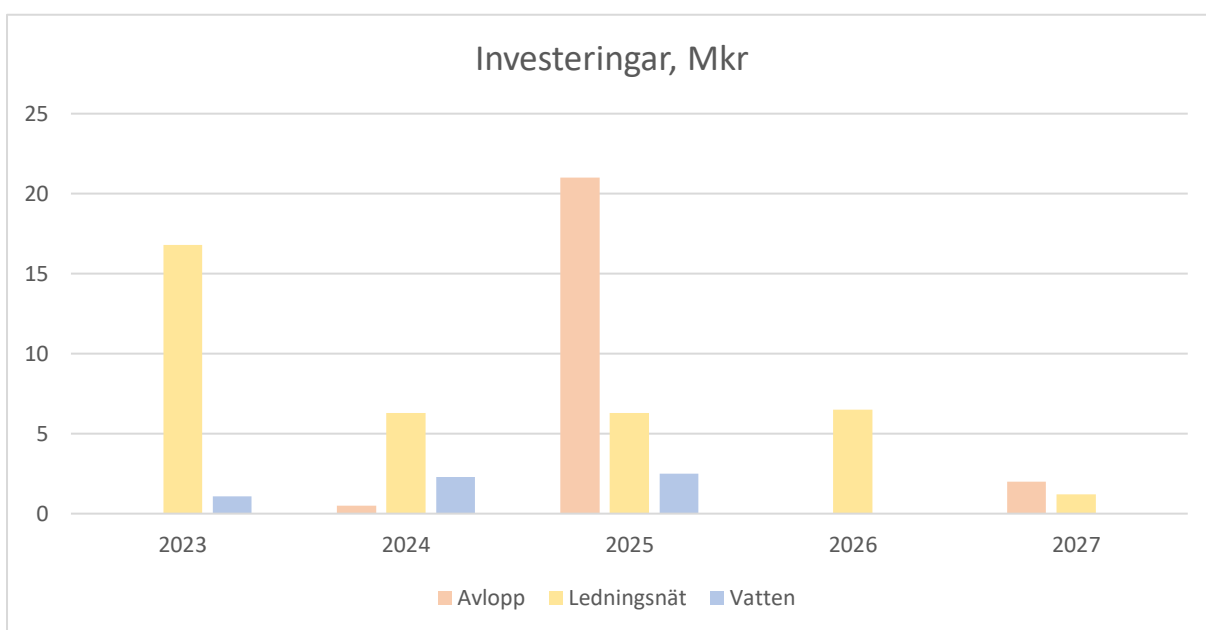
De enda planerade åtgärderna rörande dagvatten för den kommande femårsperioden är kopplade till ledningsnät och redovisas under 2.4.

2.5 Kostnader

Kostnader för planerade åtgärder specificerade under rubrik 2.1-2.5 finns summerade utifrån år för genomförande i Figur 2 och Figur 3. I Bilaga 1 anges bedömd kostnad för respektive åtgärd. I kostnaderna ingår anläggande och konsultkostnader, inte interna kostnader för personal o.s.v. Kostnadsbedömningarna i detta skede är mycket översiktliga och angivna i 2023 års prisnivå.

Figur 2. Sammanställning av årsvis summerade bedömda kostnader för planerade åtgärder.

Figur 3. Sammanställning av årsvis summerade bedömda kostnader för planerade åtgärder fördelade på vatten, avlopp och ledningsnät.

3 Plan för enskild VA-försörjning

Kommunen har inte kännedom om några problemområden avseende kvalitet eller kvantitet för den enskilda dricksvattenförsörjningen. För enskild vattenförsörjning är ansvaret på den enskilda fastighetsägaren stort, både sett till kontroll av vattenkvalitet/risker samt tekniska lösningar.

Kommunen har inte kännedom om några specifika problemområden avseende enskilda avlopp.

Kommunen ska arbeta för att ha beredskap för att ansluta ytterligare fastigheter till kommunal VA-försörjning om behov föreligger i enlighet med befintlig lagstiftning, framför allt §6, Lagen om allmänna vattentjänster. Lagstiftningen anger att det är kommunens skyldighet att blivande eller befintligt bebyggelseområde i ett större sammanhang får vatten eller avlopp om det finns behov med hänsyn till hälsa eller miljö.

4 Genomförande, uppföljning och revidering

Det är viktigt att det finns en strategi för hur VA-planen ska implementeras, i syfte att undvika att planen blir en skrivbordsprodukt. Det är först när åtgärderna genomförts som miljö- och/eller samhällsnyttan uppstår. Implementeringsarbetet genomförs i Jokkmokks kommun genom att de åtgärder som presenteras i VA-planen, enligt prioritetsordningen, förs in i årliga verksamhetsplaner och budgetprocesser. Där igenom upptas åtgärderna i kommunens operativa arbete. Åtgärder som inte genomförs eller som förskjuts i tiden finns kvar i planeringsunderlaget, för att inte glömmas bort.

Den strategiska VA-planeringen är ett levande arbete, vilket innebär att VA-planen kommer att uppdateras efterhand som arbetet fortskrider och förutsättningar förändras. Nuläget förändras allt eftersom åtgärder genomförs och VA-försörjningen utvecklas och yttre förutsättningar som påverkar den kommunala VA-försörjningen förändras löpande. VA-planen behöver därför revideras för att förbli aktuell. Jokkmokks VA-plan planeras att revideras en gång per mandatperiod. Revideringen av VA-planen behöver alltid samordnas med aktuell version av kommunens översiktsplan och eventuella andra planer eller strategier.

5 Konsekvenser av planens genomförande

I följande kapitel följer en konsekvensbedömning av implementeringen av föreliggande VA-plan, ur ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt perspektiv. Bedömningen förutsätter att föreslagna åtgärder genomförs enligt planen. Många av åtgärderna skulle ha genomförts även utan en VA-plan. Planen medför dock att arbetet intensifieras genom en tydlig målsättning och tidplan samt att kopplingen till det arbete som pågår på nationell och EU-nivå tydliggörs. Utan en VA-planering är risken att åtgärdstakten blir för låg, så att recipienternas status försämras och miljökvalitetsnormerna inte uppnås.

5.1 Miljömässiga

Flera av åtgärderna som presenteras i denna version av VA-planen bidrar till att uppnå satta miljökvalitetsnormer. Genom att genomföra dessa åtgärder bidrar kommunen således till att nå målsättningen i EU:s vattendirektiv. Genomförandet av åtgärderna bidrar även till att nå de nationella miljökvalitetsmålen.

Generellt medför åtgärder som upprustning av reningsverk, pumpstationer, markbäddar och spillvattennät en minskad påverkan på yt- och grundvattenrecipienter. Ombyggnationer i reningsverk kommer exempelvis att bidra till en högre reningsgrad, vilket minskar belastningen på recipienten. Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten bidrar till att antalet bräddningar minskar, vilket i sin tur minskar belastningen på recipient. En minskad mängd tillskottsvatten förbättrar även reningsprocessen och ökar reningsgraden, genom att vattenmängden hålls nere och vattentemperaturen hålls uppe. En minskad mängd tillskottsvatten ger dessutom en effektivare energianvändning, med bland annat minskade drifttider för pumpar och lägre kemikalieförbrukning.

Vidare medför VA-planens genomförande att risken för en negativ påverkan på grundvatten minskar genom att vattenskyddsområden revideras. En revidering och uppdatering av vattenskyddsområdena i kommunen bidrar till att vattnet skyddas bättre för kommande generationer.

Genom att kommunen genomför åtgärder på dricksvattennätet och minskar antalet läckor på ledningarna kommer vattenproduktionen att kunna hållas nere, vilket ger en effektivare energianvändning och minskar resursslöseriet.

5.2 Ekonomiska

VA-planering ger en ökad kontroll över kostnader för VA-tjänster, vilket ger förutsättningar för en jämn och förutsägbart fördelning av dessa kostnader. Kostnadernas påverkan på VA-taxan kan även

bedömas och det blir enklare att förutse framtida avgiftsnivåer. VA-planering ger även utrymme för åtgärder som säkerställer kvalitet och funktion hos den allmänna VA-anläggningen på lång sikt.

VA-arbetet blir mer kostnadseffektivt med en VA-plan. Planen gör det exempelvis möjligt att genomföra åtgärder i den ordning som är lämpligast ur praktisk synpunkt, samt medför samordningsvinster inom VA-verksamheten och med andra delar av kommunens verksamhet. Vidare minskas oförutsedda kostnader, vilka ofta blir högre än kostnader för förebyggande arbete. Åtgärderna i planen bidrar även till en minskad påverkan på miljön och kommuninvånarnas hälsa. Det bedöms därför vara mer kostnadseffektivt att arbeta proaktivt med VA-tjänster enligt en tydlig planering, istället för att genomföra åtgärder reaktivt när skador uppkommer.

Åtgärder på ledningsnätet för dricksvatten innebär sänkta kostnader på sikt med färre akutinsatser för läckor samt ett minskat utläckage av vatten vilket ger lägre kostnader för pumpning och beredning. Detsamma gäller för spillvatten, då ett stort inläckage av tillskottsvatten till spillvattenledningar innebär ökade kostnader för pumpning och rening.

Genomförande av åtgärder enligt VA-planen innebär ökade kostnader för VA-huvudmannen under kommande femårsperiod, jämfört med en normal femårsperiod. På längre sikt kan dock lägre drift- och underhållskostnader förväntas allt eftersom åtgärder genomförs. Enligt lagen om allmänna vattentjänster har VA-huvudmannen rätt att via VA-taxan finansiera de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva de allmänna VA-anläggningarna. Avgifter för allmänna vattentjänster ska täcka, men får inte överskrida, nödvändiga kostnader för att ordna och driva VA-anläggningen. Utifrån statistik från Svenskt Vatten för 2023 går det att se att anslutningsavgiften för Jokkmokk (ca 150 000 kr) ligger strax över medelvärdet för anslutningsavgift i Norrbotten (ca 133 000 kr). Brukningstaxan i Jokkmokk ligger däremot strax under medelvärdet för brukningstaxa i Norrbotten.

Kommunen står inför stora ekonomiska utmaningar kopplade till en åldrande VA-infrastruktur, ökade miljökrav och klimatförändringar. Det är viktigt att inte nödvändig VA-förnyelse avstannar till följd av en ansträngd ekonomi. Om det sker kommer åtgärdsbehovet på VA-anläggningarna att öka med tiden liksom investeringskostnaderna. En väl genomarbetad VA-plan med tydliga kostnadsbedömningar bidrar till att undvika att ett sådant scenario uppstår.

5.3 Sociala

En långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning är kanske den viktigaste trygghetsfaktorn för en kommunmedborgare och åtgärder för att säkra vattenförsörjningen finns upptagna i VA-planen. Som tidigare nämnts medför planen även en minskad risk för negativ påverkan på grundvatten. Det innebär att en god dricksvattenkvalitet i högre grad kan säkras inom kommunen, inte bara i den allmänna dricksvattenförsörjningen utan även hos den enskilde.

VA-planen utgör ett viktigt underlag för kommuninvånarna, i synnerhet de som bor i områden som eventuellt är aktuella för allmänt VA. VA-planen ökar tydligheten för medborgarna genom att den ger kunskap om hur VA-frågorna i kommunen ska hanteras. Kommunal planering och ett ökat fokus på åtgärder för en långsiktig VA-försörjning ger kommuninvånarna en känsla av trygghet och skapar förtroende för kommunen. Detta är en viktig social konsekvens av VA-planen.

VA-planen, i sin nuvarande utformning, leder till effektivare arbetssätt på kommunens VA-avdelning. En tydlig VA-planering förenklar även arbetet för medarbetare på VA-avdelningen. Planen gör det enklare att ge tydliga besked till medarbetare och bidrar till en bättre arbetsmiljö.